

Malá Dohoda

(La Petite Entente, the Little Entente) jest aliance ČSR., Jugoslaviie, Rumunska, založená r. 1920/21 třemi bilaterálními smlouvami, uvedenými již v díle I., str. 60. Jsou to: smlouva čsl.-jugoslávská ze 14. VIII. 1920, čsl.-rumunská z 23. IV. 1921, jugoslávsko-rumunská ze 7. VI. 1921. Tyto tři smlouvy založily vlastně trojí alianci, čsl.-jugoslávskou, čsl.-rumunskou, jugoslávsko-rumunskou, nikoli alianci jedinou; shody a jednoty jest dosahováno tím, že obsah smluv jest z největší míry shodný. Aliance čsl.-jugoslávská, založená uv. bělehradskou smlouvou ze 14. VIII. 1920, byla podstatně rozšířena a prohloubena smlouvou, podepsanou 31. VIII. 1922 v Mariánských Lázních. Tato smlouva z r. 1922 prodloužila též platnost smlouvy z r. 1920 na dobu svého trvání. Všechny tyto smlouvy byly v letech 1923—1928 opětovně prodlouženy; podle bělehradského ujednání čsl.-jugoslávského a čsl.-rumunského a jugoslávsko-rumunského z 21. V. 1929 jest platnost smluv posléze určena jednotnou lhůtou pěti let, která se mlčky prodlužuje.

Původní tři smlouvy z r. 1920/21 založily ryze defensivní alianci na obranu míru a mírové smlouvy trianonské pro případ útoku se strany Maďarska, „en cas d'attaque non provoquée de la Hongrie“ (podle smlouvy jugoslávsko-rumunské musí jíti o útok „za účelem zrušení stavu věci, vytvořeného mírem trianonským“); smlouva jugoslávsko-rumunská zaručuje též ještě vzájemnou pomoc pro případ útoku se strany Bulharska. Za tímto obranným účelem mají býti sjednány zvláštní vojenské dohody příslušných orgánů smluvních stran; dále smluvní státy se zavázaly dorozumívati se o otázkách zahraniční politiky se zřetelem na Maďarsko (smlouva čsl.-rumunská a jugoslávsko-rumunská, tato předvídá též dorozumění se zřetelem na Bulharsko) a neuzavíratí dalších aliancí bez předchozího uvědomění druhé strany. Takový jest podnes obsah aliance čsl.-rumunské a jugoslávsko-rumunské, takový byl obsah aliance čsl.-jugoslávské podle první spojenecké smlouvy z r. 1920. Tento obsah textů smluv jen částečně odpovídá politickým plánům, které vedly některé jejich tvůrce, jimiž jsou hlavně dr. Beneš, Take Jonescu, z Jihoslovanů Vesnič, Trumbič, Ninčič, Pašič. Hlavně podle

dra Beneše M. d. není, či neměla by býti, útvarem jen obranným, ale prostředkem, jak konstruktivně organizovati novou střední Evropu „politicky, hospodářsky a sociálně“; čsl. aliance s Jugoslavií a Rumunskem má býti instrumentem společné politiky těchto tří států v každé otázce střední Evropy, jejíž nový politický řád se má o ni opíratí jako o svoji páteř. (Na druhé straně však dr. Beneš zásadně snažil se o mezití smluvní poměr členů M-é d-y jenom na ty otázky, v nichž jsou jejich zájmy přímo a bezprostředně dány. Tato koncepce vysvětluje, proč Beneš (na rozdíl Take Jonesca) neusiloval o formální spojení Polska (Řecka) s M-ou d-ou, a objasňuje smysl politické formule „Malá dohoda a Polsko“). Teprve druhá alianční smlouva čsl.-jugoslávská z 31. VIII. 1922 znamená pokrok v tomto směru. Za účelem „utuziti a rozšířiti politické a hospodářské svazky mezi oběma státy“ ČSR. a Jugoslaviie zavázaly se r. 1922 vzájemně, že smluvně vybudují co nejuzší součinnost hospodářskou, finanční, dopravní (čl. 3), a že budou se všestranně podporovati politicky a diplomaticky ve svých mezinárodních vztazích vůbec (čl. 4); příslušné úřady obou států mají se smluviti o provedení těchto závazků (čl. 5). Jak vidno, defensivní aliance čsl.-jugoslávská z r. 1920 byla r. 1922 rozšířena a prohloubena v alianci opravdu obecnou. S Rumunskem ani ČSR., ani Jugoslaviie nedospěla k podobné obecné alianci. M. d. znamená tak podle textu svých smluv jednak obecnou alianci čsl.-jugoslávskou pro zahraniční zájmy obou států vůbec, a jednak defensivní aliance obou těchto států s Rumunskem v některých směrech výslovně určených za účelem ochrany platnosti míru trianonského.

M. d. politicky připravovala se už během války, už r. 1918 „Idea Malé dohody byla ovšem, jak se říká, ve vzduchu“ (Masaryk, Světová revoluce, 442). Zvlášť široká byla koncepce Take Jonescova; Rumunsko, ČSR., Jugoslaviie, Polsko a Řecko měly vystoupiti už na mírové konferenci jako jednotný politický blok. Vzhledem k nehotovým poměrům jednotlivých těchto států, z nichž každý zápasil na mírové konferenci teprve o svoje hranice, nebylo v rozhodujícím roce 1919 na konferenci žádného zvláštního spojení států budoucí M-é d-y; teprve během jed-

nání o mír s Maďarskem r. 1920 (leden-květen) objevuje se těsnější společný postup čsl.-jugoslávsko-rumunský. V této době vyskytl se již název M. d., zprvu ironicky utvořený podle „velké dohody“, t. j. velmocí, který brzo obecně se ujal a označuje od r. 1920 alianční poměr ČSR., Jugoslaviie, Rumunska. V zimě r. 1919/20 vyvolaly potřeby obhajoby proti pokusům o zvrácení nového mírového stavu, které se projevovaly zvláště v Maďarsku, počátky jednání o defensivní alianci vůči Maďarsku, jejíž nutnost důrazně znovu připomínaly rozvratné události jako Kappův puč v březnu r. 1920. Jednání mezi ČSR. a Jugoslavií bylo přes změnu vlád v Jugoslavii celkem hladké; smlouva byla osobně podepsána 14. VIII. 1920 v Bělehradě Benešem a Ninčičem. Sjedenání aliance s Rumunskem žádalo delší doby. Jako přímý soused i ČSR. i Jugoslaviie mělo Rumunsko proti oběma státům některé požadavky hraniční, jmenovitě proti Jugoslavii v Banátu, dále Take Jonescu nevzdával se plánu na spojení s Řeckem a Polskem. Z těchto hlavně důvodů Benešovo jednání v Bukurešti v srpnu r. 1920 o smlouvu alianční bylo bezvýsledné; neformálně slíbil však Jonescu vojenskou pomoc pro případ maďarského útoku. První pokus Karla Habsburského o převrat v Uhrách v březnu r. 1921, který vynutil si shodný postup se strany Rumunska, podstatně uspil podepsání smlouvy čsl.-rumunské z 23. IV. 1921, když před tím byly územní otázky čsl.-rumunské zásadně rozřešeny ve smyslu rumunských přání. Poté, za současného vyřešení též otázek banátských, podepsal Take Jonescu s Pašičem smlouvu jugoslávsko-rumunskou z 7. VI. 1921.

Při svých počátcích nalezla M. d. v celku příznivé přijetí u velmocí. (Take Jonescova cesta do Říma, Paříže, Londýna v říjnu r. 1920), nevyjímajíc Itálii, (rapallská smlouva italsko-jugoslávská z 12. XI. 1920, Benešovo jednání s min. věcí zahraničních hr. Sforzou v Římě v únoru 1921. Stran poměru M-é d-y k Polsku cf. rumunsko-polskou úmluvu z 4. III. 1921, neratifikovanou čsl.-polskou úmluvu z 6. XI. 1921; stran poměru k Rakousku lánskou úmluvu z 16. XII. 1921). Karlovy pokusy o maďarský trůn r. 1921 prokázaly její význam jak členům M-é d-y samotným, tak ostatnímu světu. Jako mocenský jednotný blok (spolu s Polskem) vystupovala M. d. na janovské konferenci

r. 1922. Objevující se výhody politické spolupráce vedly v červnu r. 1922 k ujednání v Bělehradě, aby pravidelně dvakrát za rok konaly se porady o společných otázkách. Porady tyto se vskutku opakovaně konají.

Na 10. schůzi M-é d-y v květnu r. 1929 byl uzavřen kolektivní „všeobecný akt o řízení smírčím, rozhodčím a soudním mezi státy Malé dohody“, podle vzoru, připraveného Společností národů (č. 174/1930 Sb.). Ve vývoji mezinárodní arbitráže znamená tato kolektivní smlouva důležitý krok kupředu.

V jednotlivostech hodnotiti politický význam M-é d-y znamenalo by stopovati podrobně zahraniční politiku její členů od r. 1920. V celku lze říci, že ve smyslu stipulací aliančních smluv význam ten uplatňuje se v prvé řadě ve vztazích vůči Maďarsku; v hospodářských (sociálních) vzájemných vztazích členů M-é d-y významu toho doposud nebylo. Také doposud nebyly sjednány dohody orgánů čsl. a jugoslávských na poli součinnosti hospodářské, finanční, dopravní (cit. čl. 5. úmluvy čsl.-jugoslávské z r. 1922).

Prameny a literatura.

Smlouvy jsou uveřejněny v Recueil des traités Spol. národů. Viz též s výběrem dokumentů o vzniku M. d-y Diplomatieké dokumenty o spojeneckých smlouvách republiky Československé s královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců a s královstvím rumunským, vydané ministerstvem zahraničních věcí Praha 1923 (též francouzsky). Beneš, článek Little Entente, Encyclopedia Britannica, 1929; R. Machray: „The Little Entente“, 1929; F. Mousset: „La Petite Entente“, 1923.

Vladimír Vochoč.

Manželství a manželské právo.

A. Pojem m. — B. Přehled po tuzemském zákonodárství a jeho vývoji. — C. Hlavní zásady m-ského p-a podle práva v zemích historických se zřetelem k nejdůležitějším odchylkám na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. I. Manželská smlouva. Podmínky její platnosti. M. neplatné. II. Právní následky m. 1. Právní následky normální a) po stránce osobní, b) po stránce majetkové; 2. Modifikace právních následků rozvodem od stolu a lože. a) Pojem a případnosti rozvodu, b) odčinění rozvodu c) právní následky. — D. zrušení m. a jeho právní následky.

A. Pojem manželství.

Vyskytují se rozmanité definice m. Než sotva lze m. dnes definovati jinak než jako